

ΤΡΙΑ ΜΙΝΩΪΚΑ ΕΙΔΩΛΙΑ

Α'. Πρὸ πολλῶν ἔτῶν, περὶ τὸ 1898, δοκίστος Ἀποστολάκης σκάπτων τὸν ἀγρόν του παρὰ τὸ χωρίον Μεγάλη Βρύση τῆς ἐπαρχίας Μονοφατσίου εὑρῆκε μεταξὺ γαστρίων καὶ μικρὸν εἰδώλιον πράσινον πέτρινον, ὅπερ ἐφύλαξεν εἰς τὸν οἶκον του, μόλις δὲ πέρασιν ἐνόμισεν τοῦ αὐτοῦ ἀντάξιον, νὰ μοὶ τὸ παρουσιάσῃ εἰς τὸ Μουσεῖον, διὰ νὰ τοῦ εἴπω τί ἀξίζει.

Ἐκ πρώτης ὅψεως μοὶ ἐφάνη τοῦτο νόθον, ἐπίσης καὶ εἰς τὸν κ. Ξανθουδίδην. Ο κ. Evans εὑρισκόμενος τότε ἐν Ἡρακλείῳ καὶ ἵδων τὸ εἰδώλιον ἐφάνη πολὺ ἐπιφυλακτικός. Ἐξετάσας ὅμως ἀκριβέστερον τὸ εἰδώλιον καὶ βεβαιωθείς, ὅτι τοῦτο εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ σκληροτάτου λίθου καὶ σκεφθείς, ὅτι δυσκόλως δοκιμασάκτης θὰ κατέφευγεν εἰς τοιαύτην δυσκατέργαστον ὕλην, ἔξήτασα πάλιν τὸν χωρικὸν καὶ ἐπείσθην, ὅτι μοὶ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ εὑρῆκεν εἰς τὰ χώματα σκάπτων καὶ ὅτι δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ μὲ ἀπατήσῃ, διότι προθύμως ἐδέχθη νὰ τὸ ἀφίσῃ εἰς τὸ Μουσεῖον ἀντὶ μόνον πέντε δραχμῶν νὰ λάβῃ δὲ δέκα ἐπὶ πλέον δραχμάς, ἀφοῦ μεταβῆ ἐις τὸ χωρίον του καὶ μοὶ δεῖξῃ τὸν τόπον ὅπου εὗρε τοῦτο.

Μετά τινας ἡμέρας μετέβην εἰς τὸ χωρίον του, ὅπου μοῦ ἔδειξε τὸν τόπον, ἐνθα εὗρε τὸ εἰδώλιον. Ἀμέσως ἐπείσθην, ὅτι ἀληθῶς ἔκει ἦτο τόπος Μινωϊκός, διότι ὁ ἀγρός ἦτο κατεσπαρμένος ἀπὸ γαστρία Μινωϊκά. Μοὶ ἐπέδειξε δὲ ὁ χωρικὸς καὶ τὸ κατώτερον τριτημόριον πίθου Μινωϊκοῦ, ὃν εὗρεν ἔκει καὶ μετέφερεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας του, μεταχειριζόμενος αὐτὸν ἀκόμη διὰ νὰ ποτίσῃ τὰ κτήνη του. Ἐξετάσας δὲ καὶ ἄλλους χωρικούς, ἀν ἥκουσαν, ὅτι ὁ συγχώριός των Χρίστος Ἀποστολάκης εὗρε τοιοῦτον ἀρχαῖον, ἔμαθον παρ' ἑνὸς τούτων, ὅτι ἦτο παρὸν ἐργαζόμενος ἐπὶ ἡμερομισθίῳ, ὅταν εὗρον ἔνα πράσινο κοπελάκι. Μόνον τὸ μέγεθος αὐτοῦ μοὶ παριστάνετο διπλάσιον καὶ πλέον περίπον, ἀλλὰ τοιαῦται ὑπερβολαὶ παρὰ χωρικῶν ἀκούσμεναι οὐδένα ἐκπλήττουσι.

Μετὰ τὰς ἐρεύνας ταύτας, ἐπείσθην τελείως περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ εἰδώλιον. Οὐχ ἥττον, ὅταν μετὰ καιρὸν εὑρίσκετο ὁ κύριος Gillieron πατήρ εἰς Ἡράκλειον ἐργαζόμενος εἰς τὸ Μουσεῖον, παρεκάλεσα καὶ τοῦτον νὰ ἔξετάσῃ τὸ ἐν λόγῳ εἰδώλιον καὶ μοὶ εἴπῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ.

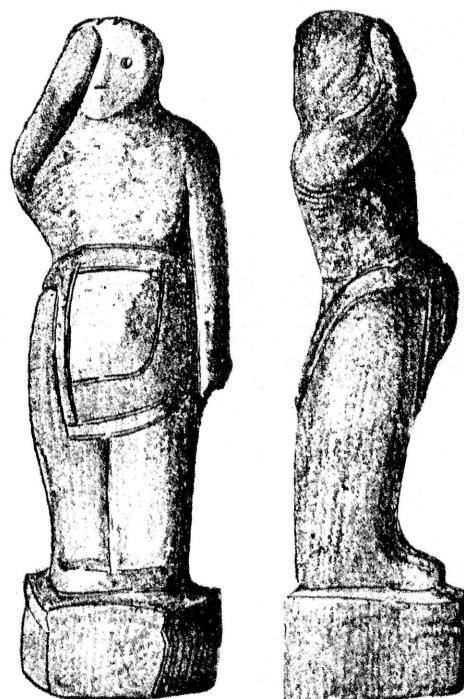
Ο κ. Gillieron ἀπεφάνη ἀδιστάκτως, ὅτι εἶναι τοῦτο γνήσιον μοὶ ὑπέδειξε δὲ καὶ εἰς τὴν ὄπισθίαν πλευρὰν τῆς πλίνθου σημεῖα σαφῆ πριονίσματος διὰ πρίονος χωρίς ὀδόντας, δι' οὗ τὸ τεμάχιον τοῦ λίθου, δι' οὗ κατεσκευάσθη τὸ

εἰδώλιον ἀπεκόπη ἐξ ἄλλου μεγαλυτέρου. Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐργασίας μετεχειρίζοντο μὲν οἱ ἀρχαῖοι, εἰς οὐδενὸς ὅμως συγχρόνου παραχαράκτου τὸν νοῦν εἶναι πιθανόν, ὅτι θὰ ἥρχετο ἡ ἴδεα νὰ ἀποκόψῃ τὸν λίθον διὰ τοιούτου τρόπου. Πιστεύομεν ἃρα ἡμεῖς ἀσφαλῶς γνήσιον τὸ εἰδώλιον καὶ ως τοιοῦτο δημοσιεύομεν αὐτό.

Ο λίθος ἐξ οὗ εἶναι κατεσκευασμένον τὸ εἰδώλιον δὲν εὑρίσκεται ἐν Κρήτῃ, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω. Εἶναι ἀνοικτοῦ πρασίνου χρώματος μὲ λευκὰς κηλίδας, ἔχει δηλονότι ὅψιν ὀφιοειδῆ εἶναι σκληρότατος καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ δέξια.

Τὸ εἰδώλιον (εἰκ. 1) παριστάνει ἄνδρα ιστάμενον ἐπὶ βάσεως, ἐφ' ἣς πατεῖ δι' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν παραλλήλων. Τὴν δεξιὰν φέρει πρὸ τοῦ προσώπου καλύπτουσαν τὸν διμώνυμον ὀφθαλμὸν καὶ τὸ ἡμισυ σχεδὸν τοῦ προσώπου, τὴν ἀριστερὰν ἔχει καθειμένην παρὰ τὸν ἀντίστοιχον μηρόν, ὁ κορμὸς εὐθυτενὴς καὶ δλίγον πρὸς τὰ ὅπισθ λορδούμενος. Η κοιλία προβάλλει μετρίως, ἡ κεφαλὴ ἐκφύεται ἀμέσως ἐκ τοῦ θώρακος μεταξὺ τῶν ὥμων, ἐλλείποντος τελείως τοῦ λαιμοῦ. Ο ὀφθαλμὸς καὶ τὸ στόμα δηλοῦνται διὰ χαραγμάτων ἀβαθῶν. Επίσης καὶ ἡ κόμη δηλοῦνται ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς δι' ὅμοιών χαρακτῶν γραμμῶν παραλλήλως διηκούσσων ἀπὸ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ μετώπου

πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ τὸ ἵνιον, ὅπου τελειώνουσι. Η τοιαύτη κόμωσις διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς συνήθους μινωϊκῆς, ἢν θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὰ δύο ἐπόμενα εἰδώλια. Δέον ὅμως, νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὅψει, ὅτι ὁ τεχνίτης μὴ δυνηθεὶς διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ λίθου νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς τὴν κόμην παρέστησε ταύτην ως ἡδύνατο. Εἰς τὸν αὐτὸν λόγον ὀφείλεται, ὅτι οὐσιωδέσταται λεπτομέρειαι ἐλλείπουσι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος. Εἰς τὰς χεῖρας καὶ πόδας οὐδόλως ὑποδηλοῦνται δάκτυλοι οὕτε ἀρθρα. Η δεξιὰ χεὶρ φαίνεται πολὺ μικροτέρα τῆς ἀριστερᾶς. Οἱ πόδες χωρίζονται ἀπ' ἄλλήλων δι' ἀπλῆς γραμμῆς μετὰ δυσκολίας χαραχθείσης μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ αὐτὸν τὸ πρόσωπον οὐδεμίαν ἔχει πλαστικότητα, οὐδὲ προβάλλει ἡ φύσις, τοῦ στόματος καὶ τοῦ ἀκαλύπτου ὀφθαλμοῦ δηλουμένων διὰ χαραγμάτων ἐπιπολαίων, τῶν δὲ ὥτων μηδαμῶς. Ως ἔνδυμα φέρει τὸ σύνηθες μινωϊκὸν περίφθομα, ὅπερ περιδεόμενον διὰ ζώνης περὶ τὴν

Εἰκ. 1. Λιθινοί Μεσομινωϊκοί εἰδώλιοι.

όσφυν κατέρχεται μέχρι τῶν γονάτων, καλύπτον ὅπισθεν τοὺς γλουτούς, πλαγίως δὲ μέρος τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ καὶ τὴν κοιλίαν. Ἐμπροσθεν τὸ κράσπεδον φαίνεται τριγωνικόν, ὅπισθεν δὲ ἀποστρογγυλοῦται πρὸς τὰ κάτω. Διπλαῖ χαρακταὶ γραμμαὶ περιγράφουσι τὸ περιζωμα, δηλοῦσαι τὴν φάν αὐτοῦ. Τὸ μεταξὺ τῶν διπλῶν γραμμῶν στενὸν διάστημα προσεπάθησεν ὁ τεχνίτης νὰ γλύψῃ κυρτόν. Ἀλλη δὲ γραμμὴ ἀπλῆ πρὸ τῆς κοιλίας δηλοῖ μικρότερον πτύγμα ὑφάσματος χρεμάμενον ἀπὸ τῆς ζώνης ἐπὶ τοῦ περιζώματος. Πιθανώτατόν μοι φαίνεται, ὅτι τὸ πτύγμα τοῦτο ἐσκέπαζε τὸ μαρσίπιον, περὶ οὗ ὅμιλοῦμεν κατωτέρω. Εἰς τὴν κοιλίαν φαίνεται, ὅτι πρᾶγμα τι προωθεῖ τὸ περιζωμα. Ἡ τοιαύτη προβολὴ τοῦ περιζώματος δὲν λείπει σχεδὸν ἐξ οὐδενὸς μινωϊκοῦ εἰδωλίου καὶ ἔξηγεται, ὡς δηλοῦν μαρσίπιον. Υψος τοῦ δλου εἰδωλίου μετὰ τῆς βάσεως 0,082.

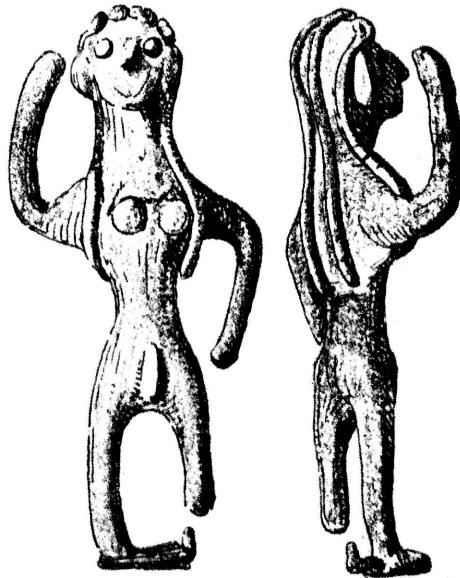
Αποβλέποντες εἰς τὰ γαστρία, ἦταν εὐρέθησαν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὀφείλομεν νὰ κατατάξωμεν τοῦτο τουλάχιστον εἰς μεσομινωϊκὴν γ'. περίοδον. Εἰς τεχνικὰς ἀτελείας καὶ τὸ συνεπτυγμένον τῆς ἐργασίας δὲν ἀποδίδομεν μεγάλην σημασίαν διότι ἡ σκληρότης τῆς ὄλης παρεῖχεν εἰς τὸν τεχνίτην δυσκολίας ἀνυπερβλήτους. Ἀν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸ σχῆμα τοῦ περιζώματος βλέπομεν, ὅτι τοῦτο εἶναι ὅμοιότατον πρὸς τὸ περιζωμα τοῦ ἐκ Τυλίσου εἰδωλίου (Α.Ε. σελ. 223 καὶ πίν. 17) καὶ θὰ ἐδικαιούμεθα ἐπομένως νὰ ἀποδώσωμεν καὶ τὸ προκείμενον εἰδώλιον εἰς τὴν ὑστερομινωϊκὴν α'. περίοδον. Δὲν ἀπέχουσι δὲ πολὺ χρονικῶς ἀλλήλων αἱ δύο αὗται ἐπογαί, ὡς ἐλπίζω νὰ ἀποδεῖξω ἐν καιρῷ.

Β'.} Εἰδώλιον ὀρειχάλκινον (εἰκ. 2) εὐρεθὲν τυχαίως εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ἐμμανουὴλ Παντελάκι εἰς Μάλια, δύο ἡ τρεῖς ἑκατοστύας μέτρων μακρὰν τῆς θέσεως **Ἄξυμο**, ὅπου ἐνηργήσαμεν πέρυσιν ἀνασκαφάς, εὐρόντες μέγα μινωϊκὸν οἰκοδόμημα καὶ ἐλπίζομεν νὰ συνεχίσωμεν ταύτας. Ὁλη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ εἰδωλίου καλύπτεται ὑπὸ ὀραίας ἀνοικτοπρασίνου ὀξειδώσεως. Εἶναι δὲ κατεσκευασμένον διὰ τῆξεως τοῦ μετάλλου καὶ ἐγχύσεως αὐτοῦ ἐντὸς τύπου. Μετὰ τὴν στερεοποίησιν καὶ ἔξαγωγὴν τοῦ εἰδωλίου ἐκ τῆς μήτρας ἀφηρέθησαν διὰ ὁνης αἱ συνήθως ἀπομένουσαι τραχύτητες.

Ο τεχνίτης ἥθέλησε νὰ παραστήσῃ μορφὴν ἀνδρός· μολονότι οἱ ὑπερμέτρως δι' ἄνδρα δεδηλωμένοι μαστοὶ παρέχουσι τὴν ἐντύπωσιν γυναικείας μᾶλλον μορφῆς. Ἔως τώρα ὅμως οὐδὲν μινωϊκὸν γυναικεῖον εἰδώλιον γνωρίζω, ἐγὼ τουλάχιστον, γυμνὸν ἡ μὲ βραχὺ περιζωμα, ἀλλὰ τούναντίον πάντα περιβάλλονται τὸ γνωστὸν κωδονοειδὲς μυκηναϊκὸν ἔνδυμα. Ὁλίγα μαρμάρινα γυναικεῖα εἰδώλια εὑρισκόμενα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου δὲν ἀποτελοῦσιν ἔξαιρεσιν, διότι εἶναι ταῦτα νησιωτικὰ καὶ οὐχὶ Κρητικά. Ο κορμὸς φαίνεται δυσαναλόγως μέγας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀτροφικὰ σκέλη, ὃν τὸ ἀριστερὸν φαίνεται καὶ ἐλλιπὲς κατα-

στραφὲν ἐκ κατιώσεως. Οὐδὲν σημεῖον ἐνδύματος διακρίνεται. Ἡ κατὰ τὸ κατώτερον ὅμως μέρος τῆς κοιλίας προεξοχὴ πιστεύομεν, ὅτι θέλει νὰ δηλώσῃ οὐχὶ φαλλόν, ἀλλὰ τὸ συνήθως εἰς ὅλα τὰ μινωϊκὰ εἰδώλια ἀπαντώμενον μαρσίπιον, ὅπερ ἀνεφέραμεν πρὸ μικροῦ εἰς τὸ προηγούμενον εἰδώλιον καὶ θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὸ ἔπομενον.— Αἱ χεῖρες ἔχουσι τὸ σχῆμα, ὅπερ εἴδομεν καὶ εἰς τὸ εἰδώλιον Α. Ἡ δεξιὰ εἶναι ύψωμένη πρὸ τοῦ προσώπου, ἡ δὲ ἀριστερὰ καθειμένη πρὸ τοῦ ὅμινον μηροῦ. Στεροῦνται καὶ ἐνταῦθα τὰ μέλη πλαστικότητος παριστάμενα ὡς ἀπλοῖ κυλινδρίσκοι, οὓδε δηλοῦνται παντελῶς οἱ δάκτυλοι. Εἰς τὸ εἰδώλιον Α. αἱ χεῖρες δὲν χωρίζονται τοῦ σώματος, διότι ἡ σκληρότης καὶ τὸ δύσκαμπτον τῆς ὕλης δὲν ἐπέτρεπε τοῦτο εἰς τὸν τεχνίτην.— Εἰς τὸ ὀρειχάλκινον ὅμινο τοῦτο νὰ δώσῃ εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας φυσικωτέραν στάσιν. — Οἱ πόδες πατοῦσι ἐπὶ πλινθίου λεπτοῦ τετραγώνου. Τὸ πρόσωπον ἔχει διαπλασθῆ μὲ πολὺ προέχον πηγούνιον καὶ ὑπερμέτρως μεγάλην φίνα. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ δηλοῦνται διὰ προβάλλοντος στρογγύλου φυματίου ἢ δισκαρίου, ὡς συμβαίνει εἰς πολλὰ σύγχρονα πήλινα εἰδώλια. — Τὰ ὄτα εἰσιν ἐπίσης ὑπερμεγέθη, ἀλλὰ φαίνονται ὡς ἀπλαῖ προεξοχαὶ χωρὶς καμμίαν λεπτομέρειαν. Πολλὴν ἐπιμέλειαν κατέβαλεν ὁ τεχνίτης, διὰ νὰ παραστήσῃ ἀκριβῶς τὴν κόμην. Υπὲρ τὸ μέτωπον φαίνεται σειρὰ ἑλικοειδῶν βιστρυχιδίων, ὅπισθεν δὲ τούτων ἐκφύονται τέσσαρες μακρότατοι πλόκαμοι, δῶν δύο, εἰς ἐκατέρωθεν, καταβαίνονταν πρὸ τοῦ ἀντιστοίχου ὅμου χωροῦσιν ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ στρεφόμενοι πρὸς τὰ ὄπίσω συνενοῦνται πρὸς ἀλλήλους. — Οἱ δύο ἄλλοι πλόκαμοι ἀπὸ τῆς κορυφῆς διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ὄπίσω κατέρχονται πρὸς τὴν ὀσφύν, ὅπου καταλήγουσι. — Καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας πλοκάμους παρατηροῦνται ἐλαφρά, ἀβαθέστατα ἐγκάρσια διὰ φίνης χαράγματα. Ἰσως διὰ τούτων ἥθελησεν ὁ τεχνίτης νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἥσαν πλεκτοί. — Εἰς ἐμὲ τούλαχιστον ἡ λεπτότης, αὐτῶν καὶ ἡ ἀκριβὴς αὐτῶν σχοινοειδὴς ὅψις δίδει τὴν ἴδεαν, ὅτι πρόκειται περὶ ἀληθῶν πλεξίδων, ἃς συνηθίζουσι σήμερον τὰ μικρὰ κοράσια.

Ἡ ἐν γένει ὅψις τοῦ εἰδωλίου καὶ ἡ τεχνικὴ ἐκτέλεσις μὲ πείθει, ὅτι τὸ εἰδώλιον κατεσκευάσθη περὶ τὰ μέσα ἡ τέλος τῆς ὑστερομινωϊκῆς α΄ περιόδου.

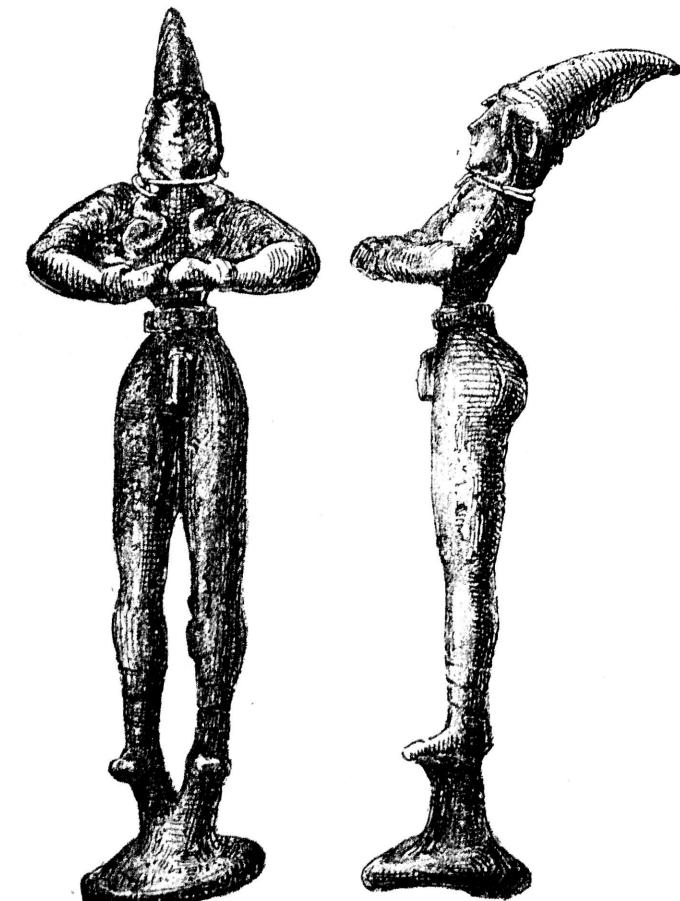
Εἰκ. 2. Ὁρειχάλκινον Μινωϊκὸν εἰδώλιον.

Γ'. Καὶ τὸ εἰδώλιον τοῦτο (εἰκ. 3) εἶναι κατεσκευασμένον ἐξ ὀρειχάλκου χυθέντος ἐν ὁρευστῇ καταστάσει ἐντὸς μῆτρας. Τὰ συνήθη περισσεύματα τοῦ μετάλλου δὲν ἔκαθαρίσθησαν ἐντελῶς διὰ ὁρισμοῦ. Ιδίως μεταξὺ τοῦ ἀριστεροῦ ἀντιθραχίου καὶ τοῦ ὄμοιων βραχίονος σώζεται δλόκληρον πέταλον μετάλλου, ὅπερ

ἄφειλε νὰ ἀπορρινισθῇ. — Η ἐπιφάνεια ἔχει πάθει πολλαχοῦ διαβρωθεῖσα ὑπὸ τῆς ὀξειδώσεως.

Τὸ εἰδώλιον εὐρέθη ὑπὸ ἐργατῶν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Νικολάου Φραντζεσκάκη κείμενον ἐν χιλιόμετρον πρὸς ἀνατολὰς ἔξω τῆς πόλεως Ἡρακλείου. Οἱ πέριξ ἔκει ἀγροὶ μέχρι τοῦ χείλους τῆς θαλάσσης φαίνονται κατεσπαρμένοι ἀπὸ θραύσματα πηλίνων ἀγγείων μινωϊκῶν χρόνων. Εὑρέθησαν δὲ καὶ δύο ἡ τρεῖς τάφοι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ σεσυλημένοι.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα τὸ εἰδώλιον τοῦτο ἔχει τὰ σκέλη δυσαναλόγως μακρά, οἱ δὲ πόδες παράλληλοι πατοῦσιν ἐπὶ ὑψώματος δύο κλαδοειδῶν κυλινδρίσκων ὑφουμένων ὑπὲρ τὴν κονικὴν πλίνθον. Ἄρα σημαίνει ἡ τοιαύτη

Εἰκ. 3. Ὁρειχάλκινον Μινωϊκὸν εἰδώλιον.

ἐφ' ὑψηλοῦ στάσις, ὅτι πρόκειται οὐχὶ περὶ ἀνθρώπου ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἢ δαιμονος; Βέβαιον εἶναι, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ Κρητικῷ Μουσείῳ εἰδωλίων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν φαίνονται εἰκονίζοντα ἀνθρώπους καὶ οὐχὶ ὑπερφυσικὰ ὄντα. Τὰ πλεῖστα τούτων ἔχουσι σχῆμα σεβῖζοντος. Τοιοῦτο δὲ σχῆμα πρέπει μᾶλλον εἰς ἀνθρώπους ἐπικαλουμένους τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ ἢ εἰς τὸν θεὸν αὐτόν. Εἰς τὸ προκείμενον ὄμως εἰδώλιον τὸ σχῆμα τῶν χειρῶν εἶναι ὅλως ἀσύνηθες, πρωτοφανὲς δι' ἐμὲ καὶ δὲν δύναται τις νὰ ἀποφανθῇ ἀσφαλῶς τίνα ἔννοιαν ἔχει.

Η ὅλη μορφὴ παρίσταται λαμπρά, λεπτοφυὴς μὲ σκέλη μακρότατα, ὀσφὺν περιεσφυγμένην καθ' ὑπερβολήν, ώς συνηθίζεται εἰς τὰς μινωϊκὰς καὶ μυκηναϊκὰς παραστάσεις. Αἱ χεῖρες ἔχουσι διαπλασθῆ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν. Διακρίνον-

ται σαφῶς οἱ ὅμοι, οἱ ἀγκῶνες, οἱ καρποί, αἱ πυγμαί. Αἱ δύο χεῖρες καμπτόμεναι κατ’ ὁρθὴν σχεδὸν γωνίαν εἰς τοὺς ἀγκῶνας καὶ προτεινόμεναι ὀλίγον πρὸς τὰ ἐμπρός, παρουσιάζουσι συνεσφιγμένας τὰς πυγμὰς καὶ συνενουμένας ἄλλήλαις πρὸ τοῦ στήθους.

Καὶ ἡ τῶν σκελῶν καὶ ποδῶν διάπλασις εἶναι ἐπίσης ἀκριβής. Ὁ θώραξ φαίνεται σχεδὸν τριγωνικὸς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν περίσφιγξιν τῆς ὀσφύος. Τοῦ προσώπου τὰ χαρακτηριστικὰ λεπτότατα, καὶ εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς πῶς ὁ τεχνίτης, εἰς τόσῳ μικρὸν ἔργον, κατώρθωσε νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὸ πρόσωπον ζωὴν καὶ χάριν.

Σανδάλια μὴ καταφανῆ ἔνεκα τῆς κατιώσεως περιδέονται διὰ ταινιῶν περὶ τὰς κνήμας μέχρι σχεδὸν τῶν γονάτων. Οἱ μηροὶ μένουσι γυμνοί. Περὶ τὴν ὀσφὺν δακτυλιοειδῆς ζώνη, ἥτις φαίνεται μεταλλική, ως εἰς τὰς παραστάσεις ἐφῆβων εἰς τὰς τοιχογραφίας Κνωσοῦ. Ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς ζώνης κατέρχεται τριγωνικὸν ὑφασμα μεταξὺ τῶν γλουτῶν, ὃπου κρύπτεται ἡ κορυφὴ του. Ἐμπροσθεν δὲν φαίνεται διόλου τὸ περίζωμα, ἵσως ἀφανισθὲν ἐκ τῆς ὀξειδώσεως. Ὄμοιον περίζωμα ἔχει τὸ ἐντὸς θολωτοῦ τάφου ἐν Κάμπῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Τσούντα εὑρεθὲν (Α. Ε. 1891 σελ. 150-191 καὶ Τσούντα Μυκῆναι πίν. 11). Δηλοῦται ὅμως σαφῶς τὸ σύνθετες ἔξόγκωμα ἐπὶ τῆς κοιλίας, περὶ τοῦ ὅποιου εἴπομεν πρὸ μικροῦ, ὃτι ὑποθέτομεν μαρσίπιον. Περὶ τοὺς καρποὺς φέρει ἀνὰ ἓν ψέλιον. Περὶ τὸν λαιμὸν ἔχει περιειλιγμένον δίς λεπτὸν σύρμα χρυσοῦν περιαιρετόν, ἀντὶ περιδεραίου. Ἡ κόμωσις συνίσταται ἐκ δύο πλοκάμων, ὃν ἐκάτερος προβάλλων ὑπὸ τὸ κράνος παρὰ τὸν κρόταφον κατέρχεται κυματοειδῶς πρὸ τοῦ ὄμου καὶ τοῦ στήθους μέχρι τῶν μαστῶν. Ὁπισθεν δὲ ἡ κόμη δὲν ἀποτελεῖ βιστρύχους, ἀλλὰ προβάλλουσα πάλιν ὑπὸ τὸ κράνος ἐπὶ τοῦ ἴνιου κατέρχεται ἐκτενισμένη εἰς πλατεῖαν μάζαν μεταξὺ τῶν ώμοπλατῶν μέχρι τοῦ κάτω αὐτῆς ἄκρου. Κάθετα λεπτὰ χαράγματα ὑποδηλοῦσι τὰς τρίχας, δύο δὲ δριζόντιοι ἀβαθεῖς αὔλακες, τοὺς κυματισμοὺς τῆς κόμης. Παράδοξον φαίνεται τὸ κράνος, καὶ πρωτοφανὲς εἰς εἰδώλια. Ἐγειρεῖται τριγωνικόν, ἡ ὀξεῖα κορυφὴ του κλίνει ἵσχυρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω, ἡ ἐμπροσθία πλευρὰ τοῦ τριγώνου εἶναι κυρτὴ καὶ ἀπλῆ, ἡ δὲ ὀπισθία κούλη, κοσμουμένη διὰ θυσάνων ἢ φύλλων. Ἀν εἴχε καὶ εἰς τὴν κορυφὴν θύσανον δὲν φαίνεται. Τουλάχιστον οὐδεμίᾳ ὀπὴ ὑπάρχει ἐκεῖ, ἀφ’ ἣς θὰ ἐκρέματο διὰ θύσανος. Τὸ χεῖλος τοῦ κράνους φαίνεται κοσμούμενον διὰ ταινίας παχείας. Ἐν Κνωσῷ εὑρέθησαν σφραγίσματα μὲ παραστάσεις δηλιτῶν, ὃν τὸ κράνος δμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ τοῦ ἡμετέρου εἰδωλίου (ἴδε B. S. A. VIII σελ. 77 εἰκ. 41). Η διαφορὰ μόνον εἶναι, ὃτι τὸ τοῦ Κνωσίου δηλίτου κράνος ἔχει εἰς τὸ ὄξην αὐτοῦ ἄκρον πτερόν ἢ θύσανον. Ἀλλο σφράγισμα ἐπίσης ἐκ Κνωσοῦ (B. S. A. ἔ. ἀ. σελ. 59) ἔχει παράστασιν θεότητος γυναικείας φερούσης

κράνος ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ ἡμετέρου εἰδωλίου. Ἐπίσης ὅμοιον καὶ μάλιστα πρὸς τὸ Κνώσιον μοῦ φαίνεται τὸ κράνος τοῦ σφενδονιστοῦ εἰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ἐκ Μυκηνῶν τεμαχίου ἀργυροῦ ὁντοῦ (ἴδε A. E. 1891 πίν. 2 2).

Χρονολογικῶς τὸ εἰδώλιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν νεωτέρων ἀνακτόρων Κνωσοῦ, ὃς μαρτυροῦσι τοῦτο καὶ οἱ τεχνικοὶ χαρακτῆρες καὶ ἡ ὅμοιότης τοῦ κράνους, τῆς ὑποδύσεως καὶ τῆς ἐσθῆτος ἐν γένει πρὸς τὰς τῶν ἐκ Κνωσοῦ εὑρημάτων, πλὴν τοῦ περιζώματος. Τὴν τοιαύτην χρονολογικὴν κατάταξιν προσεπικυροῦσι καὶ τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων, ἀτινα εὑρίσκονται ἐκεῖ, ὃπου εὑρέθη τοῦτο. Ἀνήκει τουτέστιν εἰς τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τῆς ὑστερομινωϊκῆς περιόδου. — Εἶναι ἵσως κατά τι νεώτερον τῶν προηγουμένων δύο. Δὲν πιστεύομεν ὅμως, ὅτι τὰ χωρίζει μέγα χρονικὸν διάστημα, ἀλλ' ὅτι αἱ τεχνικαὶ διαφοραὶ ὀφείλονται τοῦ μὲν πρώτου εἰς τὸ δυσκατέργαστον τῆς πρώτης ὥλης, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς τὸ ἐργαστήριον, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι εἰς πᾶσαν ἐποχὴν ὑπῆρχον καὶ ἔζοχοι καὶ μέτροι τεγνίται.

'Εν 'Ηρακλείῳ τῇ 22 Ιουνίου 1916.

ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ